

UNITARIUS ÉRTEKSÍTŐ

A L A P I T O T T A J Ó Z A N M I K L Ó S

TARTALOM:

TÖRTÉNELMI ÖSZBEN

KORUNK KORSÁGA: A CSODAVÁRÁS

GONDJAIM EGY KARD MIATT
(elbeszélés)

ÓTORDAI DR. VITÉZ GYULAY
TIBOR

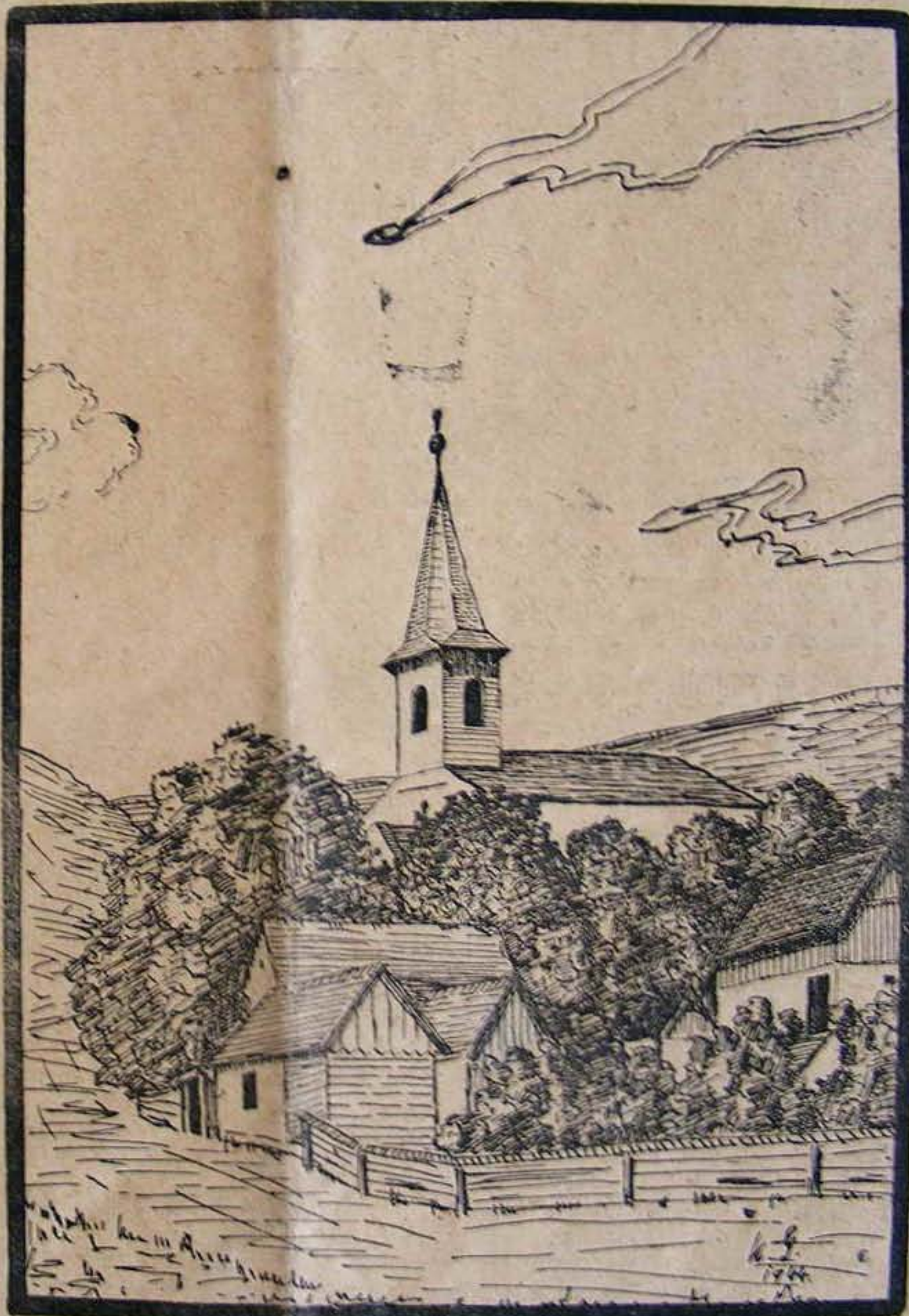
ÜTŐ LAJOSRÓL (emlékezés)

Ujvári László:

BIBLIA OLVASÁSA KÖZBEN

EGYRŐL — MÁSRÓL

JELENTJÜK A GYÜLEKEZET-
NEK

A kép a kisküküllődombói templomot ábrázolja. Kereki Gábor rajza.

„És egybegyűjtöm őket minden felől
És beviszem őket az ő földjükre!”

(Ézék. XXXVII. 21.)

EGYRŐL M ÁSRÓL

Küküllődombó a Kisküküllő jobb partján Dicsőszentmártontól hat kilométerre fekszik. A falu egyik oldalán a Kisküküllő, a másik három oldalán pedig egy dombvonulat képez határt. Tehát környezete festőien szép. Egyetlen temploma, az unitárius templom, mely messzire hirdeti az arra járóknak, hogy a falu népe századok óta Isten dicsőségére fordítja életét. A templom maga a környező dombvonulat oldalán épült. Az ősi templom erős falakkal, pillérekkel megtámasztottan a régmúlt időkről is beszél. Erősen megalapozott tornya és szép cinterme van. Impozáns méreteivel hasonlítható a székelyszentmihályi unitárius templomhoz. Körülötte szép dús fák adják meg természetes szépségét. A falu szép rendezett utcáival örömet kelt a szemlélőben. Egy, a falun keresztül szaladó hegyi patak, mely gyors sodrával hatalmas medret szántott magának, megszabta a település formáját. A domboldalon legmagasabb helyen a templom épült. Mellette csupán a papi lak van még. A falu házai mind mélyebben fekszenek. Általában jellemző a falvaink elhelyezkedésére, hogy az Isten tiszteletére épült hajlékot mindig valamely kiemelkedő ponton helyezik el s a lakóházak melléje sorakoznak. Azt a hatást keltik magyar falvaink, hogy a templomokban megerősödött hit védi a kis közösségeket. Istenes életre mutat még a település formája is. Küküllődombó eredeti neve Dombó volt s csak a későbbi idők folyamán vette fel a hasonnevű folyó által önként adódó nevet. A falu népe csaknem teljes egészében magyar és unitárius. A faji hovatartozás ténye mai áldozatos és nehéz helyzetükben is megszabja életüket. Egyháznak pedig századokon át hűséges hívei voltak s a felekezeti egység — alig van unitáriusokon kívül más felekezethez tartozó — mai napig megőrzött hithűségükről beszél. A falu népe vezetőit tiszteli s általában békességes életet

él. Igen erős szövetkezeti élet alakult ki. Általában erdélyi testvéreink életében, már igen korai időktől kezdve, jelentős szerepe volt a szövetkezeti mozgalmaknak. Erdély egyik kis falujában alakították volt meg a világ első földbérleti szövetkezetét is. Az erdélyi faluvezetők, papok és tanítók mindenkor jelentős szerepet vittek a szövetkezeti élet megteremtésében. Így Küküllődombón is az unitárius lelkészek fejlesztették ki a szövetkezetet.

Küküllődombó népének műveltségi színvonala igen magas. A nép szívesen tanul, könnyen iskolázatható. Szívesen vesz részt egyesületi munkában, különösen híresek voltak műkedvelő színi előadásai, melyekkel a magyar kultúrát terjesztették s melyeknek vezetésében az unitárius lelkészt látjuk mindenkor elől. Régi alapítású egyházi dalárdája sok dalosversenyen vett részt s szerzett elismerést a falu népének. Ezzel a magyar dalkultúrát ápolták s az együvé tartozást mélyítették.

A falu népe építő szellemben munkálkodik. A trianoni békediktátum előtti két tanerős iskoláját, az idegen uralom alatt négy tanerőssé fejlesztették. Ennek értékét az tudja méltán elismerni, aki maga is ilyen körülmények között töltötte el élete egy részét. A közterheket szívesen vállaló nép a küzdelmek végtelen sorozatán át tört előre s jóllehet az utóbbi időkben újra csak két tanerővel működik a küküllődombói iskola, mégsem adták fel a reményt, hogy újabb eredményekkel számoljanak be. Az iskola épületét is a megszállás ideje alatt bővítették ki, mert érezték, hogy falai között a számukra egyetlen útát képviselő szellem huzódhatott meg s áradhatott széjjel a legnehezebb megpróbáltatások idején is. Az épületben a falu kulturális megmozdulásai számára egy nagy terem áll rendelkezésre.

A falu népe földműveléssel foglalkozik. Az agyagos föld művelé-

se igen nehéz. Általában Erdély földjének művelése igen nehéz feladat. Így a küküllődombói nép is munkával igyekszik pótolni mindazt, amit a természet nem mért elég bőkezűen. A falu határának egy részét szőlővel ültették be s azt közösségi szellemben munkálják meg. A közeli város, Dicsőszentmárton több gyárában és így a híres nitrogén gyárban is igen sok dombói ember keresi kenyerét. Hisszük, hogy a városnak a falu népe lelki világára vonatkozó hatása nem bontja meg azt az egységet, amit épen Küküllődombó népe olyan jelesen képvisel. Minden olyan erő, mely őket — az idők és körülmények folytán is — megtarthatja, hitünk szerint csak a belső lelki világból fakadhat. Minden magyar s így a küküllődombói nép számára is csak egyetlen út lehet járható: az az út, melyen őseink jártak. Elképzelhetetlen, hogy mi ma más hittel, más meggyőződéssel, más érzelmekkel, más becsülettel éljünk, mint azt apáink tettek.

A küküllődombói unitáriusok nagy szeretettel és némi büszkeséggel is tekintenek az Isten tiszteletére emelt hajlékra. Áhítatos imájukkal megszentelt hajlékukban találnak vigaszt az élet nehézségei közepette s ott merítenek erőt küzdelmeikhez. Figyelő szeretetünk feléjük száll s az őszi hálaadás ünnepén az érzések és gondolatok útján találkozunk velük. S különösen a mostani nehézzé váló időkben még fokozottabb melegséggel gondolunk minden fehérre meszelt unitárius templomra, kérve a jó Isten áldását azokra, kik összegyűlnek imádkozni. Tudjuk, hogy számukra a templom lesz ezután is az a hely, ahol hitüket erősítik, terhüket egy pillanatra leteszik és a megpihent gyülekezet tagjai megerősödve fognak új munkába. Isten védő szeretete, mely századokon át megtartotta ezt a népet, jóságos áldásával s féltő szeretetével öröklik minden gyermekén.

K. G.

TÖRTÉNELMI ŐSZBEN

Csel. XVII. 30—31.

Általánosan ismert tapasztalat, hogy a sebész nem végez műtétet hozzátartozóján, ha csak elkerülheti. Ám, ha egyszer mégis úgy hozza az élet, hogy ez a keserves feladat rámarad, — rossz elnéznünk, hogy milyen remegő kézzel válogat a műszerek között. Ez sem jó, az sem megfelelő, gondolja magában, mert mindenik vág ugyan, de vajjon melyik az, amelyik — ha már vágnia kell, — a leggyorsabban gyógyít!

Nehéz időkben közelebb kerül egymáshoz ember és ember, a fájdalom, vagy félelem ütötte szívek egy ütemre dobbannak ilyenkor: testvérré tesz a szenvedés. Azért hasonlatos valamennyire a sebész gyötrődése ahhoz, amikor a Szentírás versei között valogat valaki, hogy arról beszédet mondjon. Mert hiszen nyilvánvaló dolog, ugyebár, hogy a mi Urunk Jézus Krisztusnak minden szava, a tanítványok minden tette, az evangéliumok minden betűje ma lelkünket vágó „Írás a falon”, lelkiismeretünket felrázó figyelmeztetés, bűneinket megállapító elmarasztalás: „Háború van kint a nagy világban, Isten szíve vérzik a szent honban!” Vigyázatos szemmel kell hát keresgélmi köztük, hogy olyanra találjunk, amely — ha már egyszer vág, — egyúttal gyógyít, ha már ítél, egyúttal a szabadulás útját is megmutatja, ha már kárhoztat, utána az üdvösségre vezető útra is rávezet.

S különösen is óhajtozunk most ilyen gyógyító kés, ilyen szabadító ige után, hiszen az őszben járunk, az örök természet és a múló történelem ősének küszöbére lépünk, s ilyenkor úgyis mázsa léptekkel dobog szívünkben az elmulás gondolata. Megkönyékez a biborpiros halotti díszét magára öltő erdő, a levegőben húzó madársereg, a dérütötte hajnal, a hi-

degedő alkonyat és a távolodó nyár. Szeptember az ősz fuvarosa.

De megkönyékez a történelem: ránkdidergető ősze is, úgy jár fel s alá a szívünkben, mintha vallatott rab előtt a komor vallató. Néha közeledik s ilyenkor a vallatott keble elszorul, aztán eltávolodik kissé, de minden mozdulatán érzik, hogy mihamar megfordul újra s reánk rohan. A természet ősének szívére bűgása, mintha megannyi halál-arsona vijjog a fülünkben s ama ítéletnap trombitáira emlékeztet, amelyről alapigénk beszél. „Mivelhogy rendelt Isten egy napot, melyen megítéli majd a föld kerekességét igazságban”.

Nem arról az ítéletnapról beszélünk most, melyet az ókori ember bűnösségében remegő képzelete annyira kiszínezett. Nem túlvilági bírók, megnyitott sírok és trombitáló angyalok színjátéka jelenik most meg a szemünk előtt, melyben az igaz bíró merlegre teszi lelkeinket s elválasztja a jót a gonosztól, a kecskéket a báránvoktól, hogy jusson némelyeknek örök üdvösség, másoknak örök kárhozat.

Az az ítéletnap, melytől legtöbbször szíve remeg, nagyon is földi, a történelem könyörtelen sodra hozza magával s vér és könny, pusztulás és szenvedés jár nyomában.

S mégsem ez a történelmi ítéletnap fogja eldönteni a sorsunk, hanem egy másik, egy belső és lelki ítéletnap, melyet önmagunk tartunk önmagunk felett. Mert nem a vihar ereje löri derékba az erdő sok százados faóriárait, hanem az a belső korhadás, mely a fában magában lakik. Nincs a teremtésben olyan történelmi vihar, hogy sok százados multtal dicsekvő népeket elpusztítani tudjon, ha belülről meg nem rothadt s halálos ítéletét önmaga felett ki nem mondotta ezzel.

Ennek a belső, lelki ítélőszéknek vádlottja és ügyésze tehát, bírósága és bakója mi magunk vagyunk, s mégsem könnyű a dolgunk, sőt annál nehezebb — hosszabb, vagy rövidebb ideig, több-kevesebb hiszékeny embert elámíthatunk, de ha eljön a megpróbáló óra, ha igazi magunk, legbelsőbb énünk magára ölti a bírói talárt, akkor ez a másik, világotlító, embereket ámitó énünk egyszerre magától rabruhába öltözik. Állunk reménytelenségünk szürke rabruhájában s halljuk fejünkre olvasni önmagunk ítéletét. Elmarasztaltatunk könnyelműségben, elmarasztaltatunk gőgösségben, elmarasztaltatunk ridegszívűségben, gyűlölködésben, szeretelességben, elmarasztaltatunk kegyetlenségben, türelmetlenségben, elmarasztaltatunk embertelenségben, istentelenségben, elmarasztaltatunk minden keresztény hibában és bűnben.

S elmarasztaltatunk főként vakságban, értetlenségben, mely behunyt szemekkel és csukott fülekkel lábolt át jótanácsok, prédikációk, szeretetteljes óvások, szenvedések, jajok, irgalomért esedezések és segítségkiáltások fölött, s csak most, amikor már saját szívünk ver riadózt, saját félelmünk reszket bennünk és saját sorsunk tiszta virágúra borít a lenyugvó nap halálos árnyat, csak most érzjük meg azokat a szenvedéseket, amelyeket a multban mi okoztunk.

S már készek is lennénk a nagy bűnhődésre, ruhánkat szaggatva, sebeinket felhasítva a nagy temekezésre. Mikor egyszerre hang szól hozzánk, még nem tudjuk: honnan, még azt sem értjük: mit mond, csak rég hallott édességét érezzük meleg véráramként sápadt arcunkba szökni, hogy magához öleljen, hogy felemeljen, s homlokunkra csókoljon mint a tékozló fiút az atyja. Aztán lázasan keresésére indulunk. Szeretnők

feltalálni. fegyverünk ké tenni, pajzsunkba emelni, bástyája mögé rejtőzni, hogy újra éljünk, vele, mögötte, benne. De mi magunktól meg nem találjuk. Soha nem is találnók, ha maga nem segítene. Ám a hang segít, hívogat, útbaigazít: beljebb keress, ne magad körül, régebről keress, ne a Mában, messzebbre irányozd a tekinteted, mint ameddig tábori látcsöved hatósugara elér — s akkor megtalálsz. Valóban megtaláljuk ha magunkba, régebbre és messzebbre nézünk. Onnan származik ez a biztatás, ahonnan maga az élet, Isten szent lelkéből hangzott el az időknek mélyén, s az üdvösség távlatába céloz. Gyermekkorunk ős megismerése óta, hogy el tudtuk-e még felejteni!

Tartalma ennyi: van reményesség, van új élet, csak meg kell térned.

Milyen különös dolog, hogy ez a mi természettudományokban nőtt józan értelmünk hogy be tudja hunyni a szemét a legtermészetesebb jelenségek előtt. Csak a mesterséges színpad tragédiájában omlik össze és pusztul el örökre, aki a természet és a világ törvényeivel szembekerül. Az élet színpadán annyiszor lehet mindent újra kezdeni, ahányszor tavasz jön az őszi hervadás után, ahányszor új bimbó fakad a leveléthullató fákon, ahányszor ismét felzeng a madárdal az elcsendesült erdő bokrai közt. Csak közben tél lesz. Tél, melyben elfagy minden gőgünk, megdermed minden vitézkedésünk, szétpattan, mint a rianó jég a Balaton hátán, az a győzhetetlennek hitt páncél, melyet magunk szerelméből, hatalmából és imádatából kovácsoltunk a szívünk köré. S amikor minden elveszett, amiről azt hittük, hogy érték, amikor minden utat befúj a hó, amelyen elindultunk, akkor egyszerre felámad Isten indításából, legyőzhetetlen erővel az életakarát. S mi megfordulunk, vissza az úton, egészen addig, ahol a helyes irányt elfelejtettük.

Ez a megfordulás az a lelki

folyamat, melyet megtérésnek nevez a keresztyény theológia. Vissza az úton, egészen addig, ahol Isten útjától, az ősök irányától, az emberiség és az evangélium forrásaitól eltért a lábunk. Vissza az úton akkor is, ha ez az út golgoás, akkor is, ha eddig menekültünk tőle, vissza míg magunk mehetünk, s míg nem a sors és valami irtózatoss ellenség korbácsa üz és hajt vissza rajta. Vissza az úton, míg csak a Golgotához nem érkezőnk, s róla az újra megfeszített, saját bűneink löviseivel halálra sebzett Jézus-krisztus szelid arcával lehajol s magához emel. Mert akkor aztán már minden szenvedésnek vége, a szenvedés egyszerre diadalá változik, Nagypéntek Húsvétjára világosodik, s pusztulás helyett vár a feltámadás. Ezer év minden tanúsága bizonyít emellett, hogy a megigazult, megtért, visszafordult és egészen a Golgotáig jutott magyar lélek talált rá mindig az útra, mely új életre vitt.

A megtérés azonban régi talány, gondolkozhatunk rajta ma is, hogy mit jelent. Csupán csak visszafordulás azon az úton, mely már nyilvánvalóan szakadékba visz? Csupán csak irányváltás, melyet ránk kényszerít az idő? Csupán csak az alkalomszülte meggondolkodás, melyet táplálnak múló politikai divatok?

Elég csupán csak hitet változtatni, mint ahogy változtat az ember jelvényt, vagy ruhát? Elég, ha a tegnap ordító farkasából holnapra a bárányok közé kérezőnk? Sőt, ha már a bárányoknál tartunk, talán közöttük is újra kiváló helyre vágyunk, hiszen írva van, hogy a pásztor is elhagyja a kilencvenkilenc igaz juhát, hogy megkeresse az egy elveszettet és örvendezzen neki, amikor megtalálta.

Hát nem! A keresztyénységet soha senki úgy félre nem értette, mint az, aki ezt hinné, hogy ez az irány- és irányzatváltás, ez a társadalmi vitorlafordítás az, amit Jézus megtérésnek nevez. Igen, külső-

leg visszafordulunk, megtérünk, megváltozunk. De belsőleg közben egész tornádója az érzéseknek söpörjön végig. Igen, átmegyünk a farkasok közül a bárányok közé, de közben mind az a kiontott vér, melyben részesek vagyunk, elborít. Igen, bizodalmas léptekkel lépünk fel a Golgota kereszthéhez, de közben bűnünket szánva és bánva, megalázkodunk. Igen, örvendünk és örvendezünk, az Atya visszafogadó karjai között, de közben elhullatjuk már minden könnyünk, az elhagyatottság és kitagadottság óráiban. Igen, megtérve újra élünk, de közben a mi régi és bűnös magunk meghalt egészen.

A megtérés másik feltétele az, hogy hozzunk helyre a kárból, amit okoztunk, amennyit csak tudunk. Addig, amíg lehet. Addig, amíg hatalmunkban áll. Addig szeressünk, amíg ezt a szeretetet önként adhatjuk oda és nem mások kényszerítik reánk. Addig irgalmazzunk, ameddig mi irgalmazhatunk s nem amikor már magunk is irgalomra szorulunk. Addig gyógyítsunk, amíg magunk is nem kényszerülünk rimánkodni orvososság után. Magadtól adj, magadtól tégy jóvá, amit lehet és addig, amíg lehet, mert a megtérés is a magad dolga, nem a világé!

Végezetül pedig nincs megtérés és új élet Isten irgalma nélkül. Az ember csak vágyakozik és sóhajtozik, mint a gyermek a bezárt kapu előtt, de ha Isten meg nem nyitja azt a kaput, ha atyai kezével roskadozó állapotunkból magához nem emel, akkor nem tudunk igazán és őszintén megtérni s az új élet kapuja továbbra is bezárt kapu marad előttünk. Aki tehát azt hiszi, hogy a történelmi ószre úgy készülhet fel, mint a piacon vásárló háziasszony: egyszer az egyik, máskor a másik árushoz jár, — aki csak gyakorlati meggondolásból változtat hitet, meggyőződést, jelvényt és ruhát, — annak a megtérése csak külsőség marad.

ótordai dr. vitéz Gyulay Tibor

A megtérésnek épen olyan elemi erővel kell jönnie, mint amilyen elemi erővel tör reánk az ősz, az örök természet és a muló történelem össze egyaránt, mint amilyen elemi erővel ráz meg a félelem, a büntudat, a bűnbánat és a vágy az új élet után. Egészen mélyre kell lenyúlnunk magunkba, oda, ahol már nincs is fontolgatás, csak ösztön van, az igaz élet ösztöne, melynek látszólag vakon rohanó paripáját a Láthatatlan távolságából Isten tartja gyeplőn.

Amikor végig szalad az első szeptemberi zivatar az u. cákon, éreznünk kell mögötte a rogyant lábú ősz kísérteties csoszogását. Amikor végig száguld riasztó jelenségével lelkünkön a háborús zivatar, éreznünk kell mögötte a történelmi ősz dübörgő lépteit. S amikor a megtérés útjára lépünk, éreznünk kell, hogy előttünk az úton Isten halad, mutatja nekünk az utat, hivatgat maga után, ösztönöz villámaival és korbácsol szavával, de amikor már-már összerogynánk, megáll, megfordul s vissza jön utánunk, hogy a karjaiban vigyen tovább.

Síró gyermek a lelkünk az őszi hervadásban, riadt gyermek a lelkünk a történelmi őszben, de megnyugodott és bizodalmas gyermek a lelkünk, ha megtérünk Isten karjaiban.

Játszó gyermek az út porában, te 1944 szeptemberében élő ember, figyelj a történelmi ősz harangszavára. Ha a vész félrevert harangszavát hallanád, gondolkozz meg és indulj el hazá: lelkednek mélye, igazi énednek temploma felé. Hazafelé vezető utadon azonban ne félj: minden Annak a kezében van, aki teremtett, aki hozza az ősz s aki félre veri a harangot a lelkiismeretben, de akinek csak egyet kell rántania a harangkötélen, hogy a fenyegető hangok helyett az érc nyelvek a megérkezés esti áhítatát búgják a füledbe azután.

Boldog, aki Istenben megérkezik!

Szent-Iványi Sándor.

A Kormányzó Úr új kormányt nevezett ki. Lapunkban általában csak olyan eseményekkel szoktunk foglalkozni, melyek egyházi életünket érintik. Jóllehet egy új kormány kinevezése számunkra is fontos esemény, mégsem szoktunk lapunk hasábjain megemlékezni róla. Annak, hogy most ezt tesszük különös oka van. A m. kir. kormány egyik tagja ugyanis unitárius egyházunk egyik jeles híve és budapesti egyházközségünk buzgó presbiteré ótordai dr. vitéz Gyulay Tibor m. kir. iparügyi miniszter.

Gyulay Tibor 1887 április 12-én Kolozsvárott született. Középiskolai és egyetemi tanulmányait Kolozsvár végezte. A Ferencz József Tudományegyetemen sub auspiciis Regis avaták 1911 őszén az államtudományok doktorává. Állami szolgálatba lépett még 1909-ben, mikor is a Központi Statisztikai Hivatalnál vállalt állást. 1911-ben áthelyezték a földművelésügyi minisztériumba.

Hazája iránti kötelességét nem csak hivaalában, hanem a harctéren is hősiességgel végezte. A világháborúban elejétől végig harctéri szolgálatot teljesített és ezért többszörösen is kiüntették. Mint tartalékos hadnagy szerelt le.

1919—1921 a külügyminisztérium gazdasági osztályán, mint miniszteri titkár teljesített

szolgálatot. 1921-ben foglalta el a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara ügyvezető titkári állását. 1931-ben pedig a Kamara főtitkára, később pedig miniszteri biztosa lett. Számos szakbavágó tanulmánya, értekezése és cikke jelent meg. Tagja igen sok egyesületnek. Hadi kitüntetései az I. és II. osztályú ezüst vitézségi érmek, a bronz Signum Laudis és a Károly csapatkereszt.

Hosszú eredményes és lelkiismeretes munkája, melyet igazi rátermettséggel végzett, emelte az ország egyik legfontosabb vezető állásába. A magyar ipar és kereskedelem egyik legképzettebb embere s mint ilyen méltán került az ország iparügyeinek vezető helyére.

Egyházunknak mindenkor hűséges híve, ki szerényen, de a segítség legfontosabb pillanataiban mindig készséggel vállalta a ráeső feladatot. Ősi unitárius család tagja s őszinte, lelkében gyökerező egyház iránti szeretete tetteiben méltó erővel nyilatkozott meg. Egyházunk tanácsosa ma is.

Új őrhelyén, hol hisszük, hogy a magyarság igaz szolgálata vezeti, köszöntjük atyafiúi szeretettel s munkájára, valamint a maga és családja életére a mi egy Istenünk bőséges áldását kérjük.

K. G.

ISTENTISZTELETEINK sorában változás történt. Tekintettel az állandóan ismétlődő légi veszélyre, egyházközségünk vezetősége jónak látta, hogy a rendes vasárnapi 9 órai istentisztelet és a már bevezetett budai istentisztelet mellett, minden vasárnap délután 6 órakor is tartson istentiszteletet a Koháry-utcai templomban. Az újonnan bevezetett istentiszteletet szeptember hónapban kezdtük el. Az első délutáni istentiszteletet Szent-Iványi Sándor vezető lelkész, a másodikat Barabás István lelkész tartották. Híveinket ezután is várjuk.

AZ ISKOLAI ÉV KEZDETÉRE vonatkozó rendelkezéseket a napi lapok útján adták az illetékes hatóságok a közönség tudtára. Tekintettel a jelenleg fennálló rendkívüli állapotokra, vallástanításunkról sem adhatunk egyelőre pontos tájékoztatást. Arra azonban felhívjuk a szülők figyelmét, hogy az iskolai év megkezdése esetén, gyermekeik vallástanítását illetően érdeklődjenek az iskola igazgatóságánál, hova a részletes értesítést egyházközségünk lelkészi hivatala meg fogja küldeni; vagy pedig az egyházközség lelkészi hivatalánál.

Korunk kországa: a csodavárás

Ha majd valamikor valamilyen kultúrtörténész a két világháborúnak és a közöttük eltelt negyedszázadnak egységes lelki képét akarja felvázolni, egyetlen szóval elintézheti ezt a nehéz pszichológiai feladatot: ez a korszak a csodavárás beteges kora volt.

Ez a fantasztikus lelki járvány 1914 szeptember 12-én a „marne-i csodával” vette kezdetét. A német 1. és 2. hadsereg már a Marne-folyó mentén állott, szinte órák válsz ották már csak el Párizs megszállásától, s a francia 6. és 9. hadsereg már a legrosszabbra készült el, — amikor egy német vezérkari őrnagy, akit Kluck tábornok terepszemlére küldött ki, a helyzet léves megítélése következtében úgy vélte helyesnek, ha vezérének azt tanácsolja, hogy az állítólag fenyegető francia nyugati átkarolás elől sürgősen vonuljanak vissza a Verdun—Soissons—Noyon vonalra. Ezzel az eredeti német haditerv, amely mozgóháborúra rendezkedett be, megbukott; megkezdődött a hosszadalmas árokharc, s ennek lélekfojtogató éve alatt az Entente mindjobban felerősödött, úgyhogy végül le tudta a hatalmas német hadigépezetet győzni. Ekkor született meg a „marne-i csoda” fogalma — egy tehetségtelen vezérkari tiszt balfogásából, s ettől fogva csak úgy özönlött az emberiség nyakába a legkülönbözőbb csodák végzetes áradata.

Szellemek glicerines vattából.

Nem volt a társadalomnak olyan rétege, a legelőkelőbbtől a legszegényebbig, amelyet az új babonáság meg ne ejtett volna. A két háború közti megkerült időkben aranyat arattak a mindenféle jósök, jósnők, csillagjósok; soha az okkultizmus nem burjánzott ki olyan buján, mint ezekben az években, amikor az állítólagos „materializációs fenoménekkel” még

egy László László-féle perna-hajdernek is sikerült Schrenck-Notzing báró müncheni egyetemi professzort s vele együtt egész sor más nagynevű egyetemi embert is falhoz állítani: glicerinbe áztatott vattából produkált „szellemtestesüléseket”, és pedig az állítólag legszigorúbb ellenőrzés ellenére is.

Komoly közgazdasági intézmények, nagybankok nem alkalmaztak tisztviselőket és nem kötöttek meg óriási üzleteket, mielőtt a számukra nagy pénzért leszerződött Raphael Schermann nem adott „grafológiai szakvéleményt” a beküldött kézírások alapján. A rendőrségek különböző „léleklátókat” alkalmaztak bűnügyek felderítésére, s ahol ezeknek a tudománya csődöt mondott, ott „rhabdomantokat” — vesszőjárókat — vettek igénybe elásott kincsek vagy holttestek felkutatásához. Egy ilyen „léleklátót”, aki állítólag minden bűnügyet a meggyilkolt legkisebb földi emléke alapján is ki tudott deríteni, magam is próbára tettem. Az egykori hírhedt Mailáth-féle gyilkosság — Mailáth György országbíró az inasa két másik cinkosa segítségével meggyilkolta — néhány emléke van a birtokomban. Ezeket — a lakás kulcsát, amelyet az inas a gyilkosoknak az ablakból kidobott; a három gyilkos fényképeit; a bicskát, mellyel az egyik gyilkos belevágott az országbíróba; egy kötéldarabot, amellyel a gyilkosokat kivégezték — külön-külön borítékba helyeztem, persze úgy becsomagolva, hogy formájukat ne lehessen kitapogatni. Nagyobb társaságban, ahol rendőrtisztek, pszichológusok, újságírók voltak együtt, odaadtam a borítékokat egyenként az ismert nevű „léleklátónak”: meg sem tudott mukkanni, fogalma sem volt, mi van a borítékokban, nem hogy megsejtette volna, hogy a múlt század egyik leghírhedtebb bűnügyé-

nek az emlékeit tartja a kezében!

„Leó” — császárbajusszal.

Az utóbbi évtizedek egyik legfeltűnőbb bűnügye volt a Matuska Szilveszter-féle vonat-és hidrobbanások históriája. Az orvosok talán máig sincsenek vele egészen tisztában, mennyire volt ez az ember bűnös vagy beteg; de azért a csodavárás körülte is felburjánzott a fantasztikus „Leó”-szellem képében, aki „Es ist erreicht”-bajuszt hordott, akár csak II. Vilmos császár és állítólag ez szuggerálta Matuskának a tömeggyilkosságokat!

Gold mester, a huszas évek ismert „telepálikus fenoménje”, médiumok segítségével iparkodott rég elfelejtett bűnügyeket felderíteni. Palicsón egy „léleklátó asszony” úgy beszélgetett a szellemekkel, mint más halandó a hitelezőivel. A kuruzslók kincseket gyűjthettek ezekben az évtizedekben a hiszékeny emberek zsebéből. Kunczi József uram, a kuruzslók neszora, a tudó-próféta egyik jellegzetes példájuk volt. Urilányok egyik eséről másnap reggelre „tudathasadást” kaptak: elfelejtették anyanyelvüket s állítólag spanyol duennákká változtak s olyan spanyol nyelven beszéltek, melyet még a helybeli spanyol tolmács sem értett meg.

Fakírok és yoghik.

Elképpesztő méreteket öltött az állítólagos hindu fakírok beözönlése, akik negyedórákra a föld alá temették magukat koporsóban, s az ellenőrző orvosprofesszor nem vette észre, hogy az előre elkészített koporsóba oxigénpalack is volt beágyazva... S ha már a hinduknál tartunk, meg ne felejtkezzünk a könyvtárnyi kiadványról, amelyek mind a „yoga” és más hasonló egészségügyi praktikák csodaerejét szuggerálják a hiszékeny embereknek. Vallásos téren is egyremás-

ra jelentkeztek a csodás esetek. Arról ne is szóljunk, hogy Olaszországban újraegyszer felmerült a „vérző ostya” legendája s csak a természettudósok gyors közbelépése akadályozta meg, hogy a *Monas prodigiosa Ehrb.* nevű gomba vérszínű váladéka, amely nedves kenyéren, burgonyán szokott jelenkezni, ismét egyszer nem szült meg egy vallásos legendát. Vagy említsük-e fel a hisztérikus parasztlánynak, Neumann Teréznek „csodáját”, aki éveken keresztül minden pénteken elszenvedte a stigmatizáció vérző sebhelyeit, s akit már-már szentté avatott volna életében a köztudat, ha az illetékes püspökben nincs annyi józan belátás, hogy orvosokkal ellenőrizteti ezt a „csodát”, amely végül is egy beteges lelkű leány idegkórságának bizonyult. Vagy hivatkozzunk-e arra a vallásos hevületre, amely itt Budapest környékén, az egyik kisvárosban, egy fa törzsén mindenáron a Jézus és a Mária „csodálatos” képjelenését akarta meglátni, sőt az egyik napilap jóvoltából egészen külön szenzációt is okozott, amikor ez a lap a „csodafának” még a fényképét is közölte.

A csodaszarvastól a csodafegyverig.

S amikor aztán ránk szakadt a második világháború, most már valóságos orgiáját ülte a misztikus, hisztérikus csodavárás. Volt olyan tábornok, aki csillagjósnaq csapott fel s a különböző nagynevű emberek születési konstellációjából olvasta ki ennek vagy annak a háborús félnek győzelmét vagy vereségét, egyébként pedig külön tankönyvet írt az asztrológiáról, a tudományos csillagászatnak erről a torz mellékterményéről. Sőt volt olyan háborús, neves államférfi és hadvezér is, aki — akárcsak a harmincéves háború Wallensteinja — külön udvari asztrológust tartott az oldalán s annak „jóslataihoz” igazította minden hadi kezdeményezését egészen addig, amíg rá nem jött, hogy

az egész csillagjósnaq fabatkát sem ér, ha nem támasztja alá megfelelő számú páncélos és repülőgéppel.

Hallottunk aztán ellenséges repülőgépeket megállító novicius-halottról, akinek tiszteleére már külön újságot is indítottak, hogy ezt a csodakultuszt annál hevesebben vihessék a hiszékeny tömegek lelkébe.

Végül pedig — mint a háborús pszichózisnak egyik utolsó terméke — megjelent a „csodafegyverek” jelszava, amelynek pusztító és lélekbénító hatásával nem kisebb embernek, mint a német propagandaügyi miniszternek kellett szembeszállnia...

Válságos korok egyik jellegzetes mellékszöngéje a miszticizmusnak ez a csodaváró túltengése. Csodálatosképpen főként az árja-népek lelke mutatkozik rendkívül fogékonnak arra, hogy a természetfölötti erőknek juttasson rendkívüli szerepet olyan dolgokban, amelyek az ismert természeti erők behatása nélkül, vagy éppen azok ellenére játszódnak le a közhiedelemben. A görög a „*phainomenon*” szó mellett külön fogalmat alkotott a csodaelőidéző ember, a „*thaumaturgos*” számára, s nem véletlen, hogy az apokrif evangéliumok még Jézust is ilyen thaumaturgos-nak képzelik el, amint az ő korában valósággal hemzsegett a hellenisztikus Kelet minden útvonalán. A latin a *miraculum*-ban, a *mirabilia*-ban (*merveille*) és a *prodigium*-ban valóságos skáláját állította fel a különböző csoda-fajtáknak. A germán népek is külön szót alkotnak a *Wunder* fogalmával a „csodálatos”, „bámulatos”, „elképesztő” jelenségek számára.

A szlávoktól kaptuk a „csodát”.

A magyar nép és nyelve viszont sokkalta józanabbnak nézi az ilyen túljazott fantázia-termékeket. Sem finn, sem turk szóanyagunkban nem fordult elő olyan kifejezés, amellyel az árja-népeknek ezt a csodaszomját lefordíthatta volna. Ezért kény-

telen volt az ószláv egyházi nyelvből a *čudo* fogalmát átvenni, amikor a kereszténység megismertelte vele a miszticizmusnak ezt a termékét. A fajtabeli magyar ma is bizonyos széksépszissel viseltetik a természeti törvényeknek ilyen rendkívüli felborításával szemben. A megtes esült ördögöt tintatartóval meghajigáló Luther vallásával szemben előnyben részesítette a racionálisabb kálvinista vallást; s igazi vallásos meggyőződését az unitarizmusban találta meg, amely aztán végkép kritikái álláspontra helyezkedett mindenféle mirakulummal és thaumatourgos-szal szemben. Már csak azért is a legmagyarabb vallás a Dávid Ferenc vallása, amely — mint általában semmiféle dogmát — a *miraculum rigorosum* vagy *absolutum* dogmáját sem ismeri el. Unitárius ember nem hisz más csodában, mint az életnek amúgy is felmérhetetlen, kikutathatatlan nagy csodájában, amely mindannyiunkban, minden legkisebb sejtünkben s az anyatermészet végtelen tömegű változataiban egyre folyvást teremt, alkot, megújít, fejlődésre készítet és megnyugtat. A búzaszem megsokasodásának „csodája” éppen elegendő erkölcsi erő ahhoz, hogy lelkünket felemelje a hétköznap nyüzsgése fölébe, az áhitat csöndes misztikumába.

Dr. S. G.

Templomi orgonánk újjáépítésével, illetve kibővítésével kapcsolatosan szükségessé vált, hogy a templomi karzatot is átépítsük. Köztudomású már, hogy az új bővített orgona a karzat két oldalán nyer elhelyezést s így az eddigi lépcsőfeljáratot nem használhatjuk. Az új lépcsőt középre kell elhelyeznünk. A tervek már el is készültek s a közeljövőben kivitelezésre is kerülnek. Az eddigi falépcső helyett egy vaslépcső építenek be, ami kisebb helyet foglal és amellől zajtalanabb is lesz.

Gondjaim egy kard miatt

I.

Egy nyári szünidőn Farkas Lőrinc levelesládájában búvárokodtam Szentmiklóson. A régi levelek közül egy csomó végrendeletet találtam, amelyek nemzedékről-nemzedékre intézkedtek a lófő renden levő Farkas-nemzetség javairól. A fölkelők jegyzékében szerepelt egy kard amelyet még Farkas Balázs csináltatott volt Bethlen Gábor moryaföldi hadjárataira. Az iratokból szépen nyomon lehetett követni a kard történetét. Lengyelöldön, Moldóvában, kuruc-csatákon, prussus ellen viaskodtak vele a Farkas-nemzetség fiai. Az utolsó adat arról szólt, hogy Farkas Pál a franciára volt a karddal.

Házigazdámhoz eltettem: megvan-e még a nevezetes kard? Farkas Lőrinc büszke mosolygással hallgatta meg örvendezésemet.

— Hogyne... Ma is megvan a kard, mindjárt megmutatom — sietett be a belső szobába és a karddal tért vissza.

Megilletődve vettem kezembe az ősi szerzámot. Farkas Lőrinc továbbfűzte a történetet, amit a régi írásokból összeállítottam, főként negyvennyolcóról tudott érdekes dolgokat mesélni. Apja, Farkas József, Kossuth-huszárrá lett és Bem kommandója alatt vitézkedett. A kardot ő is hazahozta és a német világban zsendártól, spiciltől híven megőrizte.

Farkas Lőrinc elbeszélése még jobban föllelkesített.

— Kedves bátyám, ennek a kardnak a múzeumban volna a helye! — mondtam. — Nem adná ide, hogy elvigyem Kolozsvárra és beadjam a múzeumba?

A kard után nyúlt, két kézzel emelgette, erről-arról nézegette.

— Engedje meg uram, nem adom! — szólt végül. — Fiam van, szükségére lehet rája...

Nem erőltettem a dolgot, de magamban elhatároztam, hogy mégis megmenekem a becses ereklyét a közérdek javára.

Szünidőm utolsó napjaiban megint meglátogattam Farkas Lőrincet.

— Nézze, bátyám, a kardot mégis jó volna megmutatni a régiség-tudó-

soknak. Nincs mitől félnie: megvizsgálják, talán fényképet is csinálnak róla, ennyi az egész. Adja ide, hadd vigyem el Kolozsvárra, karácsonykor hiba nélkül visszahozom!

Tusakodott, de végül mégis beegyezett, hogy megengedjem Kolozsváron a féltett pórtékát.

Magam — mi tagadás — másként forraltam ki a kard jövődjét. A régiségtárban bizonyosan nagy dolgot fognak csinálni belőle s mindent el fognak követni, hogy a tudomány számára megmentsék. A paphoz, főispánhoz fordulnak közbenjárásért valahogyan csak levelezik lábáról Farkas Lőrincet. Nagy híre keresedik fölfedezésemnek, talán még az újságok is cikkezni fognak róla.

Kolozsváron jelentkeztem zsákmányommal a régiségtár igazgatójánál. Egy iratot nyújtottam át, amely a kard oknyomozó történetét tartalmazza. Nemcsak fölfedeztem a kincset, de megfelelő tudományos méltatásban részesítettem.

Az igazgató egyúttal tanárom volt, régészeti előadásokat tartott az egyetemen. Egy leckeóra végén fölszólított, hogy kövessem a régiségtárba, négy szemközt akar velem beszélni.

Megdobban a szívem, bizonyosan a székely kard!...

A régiségtárban lerakta jegyzetét s aztán szigorú arccal fordult felém.

— Jelölt úr, önnek fogalma sincs a múzeum rendeltetéséről! — mondotta megróvó hangon. — Micsoda ócska vasat hozott a nyakamba? — nyúlt a kard után, mely ott feküdt az asztalon, mint valami tanuskodásra kiállított bűnjel. — Nézze csak, van ezen egy vonásnyi diszímény? A penge, markolat, mutat fel valami figyelemre méltó sajátosságot?

A kardot kimosdatták a rozsdából, eredeti formájában állt előttem. Bizony, be kellett látnom, hogy az igazgató jogosan veti föl az előbbi kérdéseket.

— Nos, miért hozta ide? — vizsgáztatott a szigorú ember.

— Kérem, a kard története... akartam menteni eljárásomat. — Az adatok...

Az igazgató möhöz ragadta meg a fonalat.

— Hát ez az, jelölt úr, amit rovasára kell írnom! Önnek tudnia kellene, hogy mi múzeum vagyunk és nem neveket, évszámokat és kiselyes legendákat gyűjtünk, hanem tárgyakat, amelyeknek művészi becsé van... Tárgyakat, amelyeknek a fejlődés történetében jelentőségük van! Ha éppen valami közönséges tárgyhoz nagy esemény emléke fűződik, hát azt is megőrizzük kegyeletből. De lófő székelyek kardját?... Ugyan, mi címen helyezhetnők el a fényes műtárgyak vagy országos jelentőségű történelmi emlékek között?... Jegyezze meg, hogy aki a tudományos pályán érdemeket akar szerezni, annak kritikával kell dolgoznia. Ezt vonja le tanulságul mostani tévedéséből...

Megszégyenülten támolyogtam ki a nagy tudós szobájából. A magam kudarcra is fájt, de még inkább, hogy csak ennyire becsülik az én lépem hősiességének emlékét! A lófő székely kardja nem érdemli meg, hogy kegyelettel megőrizzék? — lázadoztam magamban.

Gonosz, gögös tudomány!... De hát igaza van! — nyugodtam meg végül. — Ez a kard csakugyan nem művészi munka és országos jelentőségű eseményeknek sem volt eszköze.

Hazaviszem Szentmiklósrá: maradjon otthon, a kis faluban s legyen büszkesége annak a székely háznak és teremjen új legendákat a fiak és unokák számára!

Karácsonykor visszaadtam a kardot Farkas Lőrincnek. A történetet, amit régi levelekből összeállítottam, az ő számára is lemásoltam. Nagyon hálás volt, hogy a Farkas-nemzetség dicsőségét messzeföldön, tudós, nagy urak körében is megcsillogtattam.

II.

Tíz esztendő!

Fagynak, tűznek pusztítása a Kárpátok ős havában.

Zászlóaljunk egy székely menetszázadoz: leapott pótlásaképpen. A század négy szakaszát elosztottuk a zászlóalj négy százada között.

Az őrnagy megszemlélte az „új anyagot”. Annál a szakasznál,

amely az én századomnak jutott, megakadt a szeme egy tartalékos őrmesteren, azaz hogy nem is magán az őrmesteren hanem a kardon, amit az őrmester viselt.

— Micsoda ócska vasat kötött fel maga? — dördült rája keményen.

— Jelentem alásan... ez a mi családi kardunk! — felelte zavart hangon az őrmester...

— És az előírás? Családi kardot ír elő a szolgálati szabályzat?...

Az őrmester lesütötte szemét és hallgatott.

— Tessék megvizsgálni a dolgot! — parancsolt rám az őrnagy. — Nem tűröm a fegyelmezetlenséget... Tessék elkobozni ezt az ócskaságot.

Az őrmestert magammal vittem a fedezékembe.

— Hogy hívják? — kérdeztem a névjegyzéket magam elé terítve.

— Jelentem alásan, Farkas Péter a nevem.

— Hová való?

— Udvarhelyszéki, szentmiklósi.

Eszembe villant a tizesztendő történet.

— A Farkas Lőrinc fia?

— Az vagyok, jelenem alásan.

— Mutassa a kardját!

Az őrmester átnyújtotta a kardot. Kétségtelen, hogy ez az a kard, amiért annak idején megdorgált a múzeum igazgatója. Csak a hüvelye váltott színt: csukaszürkére festette Farkas Péter.

— Hát ez bizony, nem előírásos! — jegyeztem meg felindulásomat leplezve.

— Jelentem alásan, sok elődöm csatázott ezzel a karddal. Ugy vélekedtünk apámmal, hogy nekem is ezzel kell a harctérre jönnöm.

— Az elődei is? Honnan tudja?

— Irás van arról, alásan jelentem. Nevezetes kard ez: egy fiatal tudós Kolozsváron is meghordozta és írást csinált róla...

— Fiatal tudós... persze, persze!...

Szeretettel néztem Farkas Péterre. A fiatal tudós kilétét azonban nem árultam el. Majd később, ha jobban megismerkedünk.

Hanem a kard becsületét meg fogom védelmezni! A művelődéstörténelemből kitessékelheték, de a véros történelemben öröklött, pörbevonhatatlan helye van!

— Maga, persze, ragaszkodik

ehhez a kardhoz! — kérdeztem bátorító hangon.

— Ó, főhadnagy úr, még a halál is könnyebben esnék, ha ezzel a karddal maradhatnék — fogadkozt az őrmester.

— Hát jó, megpróbálom! — bocsátottam el nagy barátsággal.

A legegyszerűbb utat választottam: az őrnagy elé terjesztettem a Farkas Péter mentségét. Elmondottam a székely kard sokszáz éves történetét, ecseteltem az a keserűséget, amit a kard eltiltása okozná egy vitézségre termet, lelkes, derék katonának.

— Látszik, hogy tartalékos vagy! — gúnyolódott az őrnagy. — Ha egy csepp katonavér volna benned, nem fitymálnád az előírást...

Tovább kérleltem az őrnagyot.

— Tegyük próbát! — ajánlottam. — Ha Farkas Péter nem lesz a zászlóalj legderekabb embere, ám akkor vegyük el tőle a kardot.

Vitattuk a mai előírás és mult kötelező erejét.

— No, jó!... A te felelőségedre! — tört meg végül az őrnagy ellenkezése.

— Nem vallottam szégyent Farkas Péterrel, nagyszerűen viselkedett az elkövetkező: súlyos próbakon. Ő lett a zászlóalj hőse. A régi kardnak is mind nagyobb lett a becsülete. A legénység úgy beszélt róla, mint valami csodatevő szeréről, bűvös ereklyéről, ami erőt és oltalmat ad a zászlóaljnak.

Magát, Farkas Péter bizony nem oltalmazta meg a csodatevő kard.

Egy éjszaka hordágyon hozták elé. Robbanó orosz golyó szaggatta szét jobblábát.

— Főhadnagy úr, arra kérem, — szólt elfojtott kinnal — küldje haza kardomat valamelyik szabadságos katonától. Két fiam van, hadd maradjon rájuk, ha én többé nem viselhetem!...

Hosszú hónapok teltek, amíg olyan emberre akadtam, aki Szentmiklós felé ment szabadságra. Elküldöttem a kardot. A szabadságos katonára hírt hozott Farkas Péterről. Fél lábát levágták, otthon van... tisztelteti a zászlóaljat.

III.

Ujabb tíz esztendő!

De mintha egyetlen kínban, lázban vonagló hosszú éj lett volna!... A hazavesztés gyötrelmei! Idegen

járom a nyakunkon, idegen ostor a testünkön...

Futó látogatások után néhány hetet töltöttem a Székelyföldön. Hallgatóztam, ver-e még nagybeteg szíve?

Mi van Farkas Péterrel, jó vitéz barátommal?

Egy vasárnap délután elsétáltam Szentmiklóstra.

Otthon találtam Farkas Pétert, az eperfa árnyékában pipázgatott. Nehezen ismert meg a civil ruhában, de, amint megismert, odavolt az örömtől.

— Hogy megy a sora, Farkas Péter?

— Megvagyunk... a nyomorék lábamat is megszoktam már! — felelte derűs pillantással. — A fiaim fölkapnak, most már nincs hiány a gazdaság körül. Engedjen meg... hazahívom őket!... — állt föl és mulárával a kapu felé bicegett.

Visszajött a felesége is vele. Meleg szóba elegyedtünk. Farkas Péter pár halk szót váltott az asszonnyal, mire az bement a házba és az éléskamra körül kezdett forogolni.

De jöttek a fiúk is. Húsz éves, bátor pillantású, nyalka legény az egyik, vonakodó, szégyenlős kamasz a másik. Paroláztunk, Farkas Péter megnevezett.

— A főhadnagy úr! Aki a kardot visszaküldte...

— Isten éltesse! — tisztelt meg kalapemeléssel a legény. A kamasznak pedig rámtüzesedett a szeme.

Beszélggettünk. Majd az asszony hívására bekövetkeztünk a szobába.

Hát az ajtóval szemben, a tülkör alatt, ott csüng a régi kard szögére akasztva. Odaléptem, megincultan néztem rája, mint jó ismerősre.

— No, öcsém, ismeritek-e ennek a kardnak a történetét? — kérdeztem a fiúktól, akik mögém sorakoztak.

— Ismerjük! — mosolygott a nagyobbik, — az írást is ismerjük, amit az úr készített, de édes apám is sokat beszélt róla.

— Dejszen, tudják ezek! — huncyorított az apa büszkén.

Uzsonnához ültünk. Folyt az emlékezés az együtt töltött nehéz időkről. Nagy áhítattal hallgatták a fiúk beszédünket.

Folytatása az utolsó oldalon.

Mostanában sok olyan hírt halunk, ami mélységesen elszomorít. A döbbenettel ható hírek áradatában szótlanságra kényszerülten állunk. Most mégis szólnunk kell valakiről, kinek kedves, megszokott alakját már nem láthatjuk. Szomorú szívvel búcsúzunk tőle, ki annyi vidámságot hozott közénk. Ütő Lajos a kolozsvári unitárius elemi iskola igazgatója, a kolozsvári egyházközségnek volt énekvezére, a kolozsvári unitárius gimnázium és teológiai akadémia ének- és zenetanára, több dalárda jeles karmestere, az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának és Főtanácsának tagja életének 64. évében elhunyt — adta tudunkra a meglepetéssel szolgáló jelentés.

Mindannyian, kik ismertük, csak szeretettel szólhatunk róla. Igazi nemes lelkű úr volt. Nehéz időkben is tele a lélek nyugalmaival és vidámságával. Két igazán nagy ügy volt az, amiért kimondhatatlan szeretettel küzdött: egyháza lelkiismeretes szolgálata és az erdélyi dalkultúra ápolása. E két dologért élt s élete tele van a legszébb eredményekkel. Az unitárius egyházi zene terén Szent-Iványi Sándor budapesti vezető lelkész-szel, korábban kolozsvári lelkész-szel működtek együtt. Mint a kolozsvári egyházközség szolgálói építették meg az új orgonát, mely Kolozsvár város templomi orgonái között az egyik legsikerültebb orgona lett. Hosszú időn át irányításuk mellett jelent meg az Unitárius Közlöny zenemelléklete, melynek segítségével egyházunk énekvezéreit látták el kísérettel ellátott egyházi énekekkel. Ezek legnagyobb részét Ütő Lajos írta meg. Fáradhatatlan volt az erdélyi dalkultúra fejlesztése terén is. Számos dalosverseny rendezésében jelentős szerepet vitt s maga is több dalárdát tanított és vezetett. Különös figyelemmel kísérte az unitárius énekvezér-képzés ügyét.

Egyházunk szolgálatában eltöltött munkás élete eredményekben

nagy gazdagságot mutat. Az ifjúság nevelése és a szép kultuszának ápolása volt élete célja.

Munkás élete vége felé ereje megfogyott. A régi, kedves úr, a vidám lelkű jóbarát, betegen készült elvenni jutalmát Istenünktől. Ha ilyenkor meglátogattuk, lelkünk elszomorodott. Életerős, jólelkű, bölcseséggel rendelkező s

épen ezért mindig vidám embert fáradtan látni szomorú dolog. Kolozsvár magyar társadalma és unitárius egyházunk egyaránt érzi hiányát. Egy nemes lélekkel szegényebbek vagyunk s az emlékezés csendes perceiben is úgy érezzük meleg lelkének erejét, mintha még közöttünk lenne.

Kereki Gábor.

Biblia olvasása közben

Mózes I. könyve, VIII. rész, 22. vers.

Kinek ne volna a mai nehéz időkben gondja, baja, ki ne aggodalmaskodnék valaki, vagy valami iránt, ki nem érzi az élet súlyos terhét vállain ennek a vége-láthatatlan küzdelemnek idejében. Különösen most, mikor az Isten áldását gyűjtik be a gazdák verejtékes munkával és nagy aggodalmak között, hogy nem pusztítja-e el az ellenség egy év munkájának gyümölcsét. És mikor a másik Isten áldását, a gyermekeinket óhajtjuk a tudomány csarnokába küldeni, hogy az Istenadta tudásban és ismeretben fejlődve, gyarapodva lehessenek a mi Atyánk hittet és tudománnyal bíró gyermekei, hazánk munkás honfiai és leányai, a szülői otthonok oltalmazói, új otthonok alapítói és a társadalom hasznos tagjai. Minden javunkért, amivel minket a mi közös mennyei Aatyánk megáldott, a hálaadás hónapjában, szeptember hónapban akarunk hálaadást adni dicsérő szóval, zengő énekkel, egyúttal Hozzá könyörögve oltalomért, védelemért, hogy azt, amivel Ő megáldott minket, megtarthassuk s az Ő szent akarata szerint javunkra s gyermekeinkre fordíthassuk. Veszélyes időkben élünk, mindenfelől a huszadik század tökéletes fegyverei állnak szemben velünk. Ellen-ségekkel állanak szembe a mi hős honvédeink, védve szent hazánkat. És mi nekünk, otthonmaradottaknak szerető fiainkra gondolva, érettük aggódva és imádkozva felhangzik szívünkben a szentírás fentidézett igéje: **míg a föld lé-szen, vetés és aratás, hideg és me-**

leg, nyár és tél, a nap és éjszaka meg nem szűnnek. Ez a legerősebb fegyver minden veszedelmek ellen. Ha Isten velünk, ki ellenünk! Mert a mi Atyánk, ha engedni is, hogy a halál arasson a világon, nem tűri, hogy örökké tartson és felváltja a halál aratását az élet vetése az Ő szent akaratából. Új élet lép a régi, az elavult helyébe, mely szebb, igazabb, őszintébb, emberiesebb lesz, mint a régi volt. Új élet, amelyben felragyog a Krisztus örökké fénylő napja és szétterjeszti melegségét palotákra és kunyhókra, szegényekre és gazdagokra, jókra és bűnbánókra egyaránt. Ha tél borul is az egész kerek viagra és megdermeszti mindenütt a szeretetre vágyó szíveket is, a szeretet utáni vágy átforrósítja a jeget, lassan tavaszodni kezd és újra virágos rétté alakul át az emberek lelki világa, telve a szeretet és jó cselekedetek örök szép virágaival, hogy hirdesse minden Jézus evangéliuma után vágyó léleknek a tavaszt és a nyárt. Ha éjszaka borul is reánk és sötétség nehezedik is hazánk egére, nem sok idejük lesz a kárörvendőknek, mert a mi Atyánk felhozza az Ő világosságát hazánk egére. Ha egyszer újra felragyog a mi szent Atyánk világossága, minden csepp vérünkkel azon leszünk, hogy soha el ne tűnhessen az Ő áldó világossága hazánk egéről. A mi Atyánk, mindent javunkra fordít és csak próbára teszi a mi erőnket, hitünket, Hozzá való hűségünket. Annak az országnak népe, annak az egyháznak hívei, annak a családnak tag-

jai és az az egyén, akik egyenes úton járnak, megérik az Ő kedves esztendeje napjának felragyogását és boldog örömmel, hálát adó szívvel rebegi, mint hála imát,

Isten felé: míg a föld léssen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, a nap és az éjszaka meg nem szűnnek.

Ujvári László.

JELENTJÜK A GYÜLEKEZETNEK

Székely ballada

kel szárnyra megint. A megpróbáltatások népe számára komor színekkel fest történelmi éneket az élet. Kelet végvárain újra trombita harsan s a végbelieknek dicső serege történelmi feladatot teljesít. Remegnek a Kárpátok bércei és zúgnak a fenyesek s a keresztulak gyakori harcaiban megedzett székely nép figyelő szeme keletre néz.

Ezer éve tart már a küzdelem s a folytonos harcban acéllá edződött nép újra feszülten várja a rázúduló történelmet. Ezer év küzdelmes nagy ideje arra tanította meg ezt a népet, hogy kemény, megbonthatatlan egységben fogadja és hártsa el a csapásokat. Talán egyetlen nép sem élt még nehezebb időket, mint a székely. A nehéz időkben éneke ballada lett s szájról-szájra szállva beszél az átélt történelmi időkről. A küzdelmekben érejt lelke nagyszerű eszméket termelt. Fejlődésének foka igen magas. S nem véletlen, hogy épen a székely föld népe lett elvitathatatlan hazájává az azóta sokszor dicsőítelt vallás- és lelkiismeret szabadságnak még a XII. század közepén. Ez a lelki szabadság tette lehetővé, hogy Erdély földjén keresztül felekezeti különbség nélkül éltek az egyetértés jegyében a székelyek.

Most, hogy újra fellegek gomolyognak a székely föld egén, ősi földjükről elszakadt székelyek és minden testvéri érzésű magyar ugyancsak keletre néz. Minden érzésünk és szeretetünk azoké, akik hősi lélekkel, földjükhöz rendíthetetlenül ragaszkodva, vállalják a megpróbáltatással terhes időket. A marok-

nyi nép körül népek harca folyik s minden székely ősi hittel, apáiéhoz hasonló becsülettel áll a vártán s Csaba királyfi csillagösvényére tekint. A balladák népe Istenben bizó lélekkel vállalja a nehéz történelmi feladatot.

K. G.

URVACSORÁT OSZTUNK híveink részére szeptember hó 24-én, a hónap utolsó vasárnapján d. e. 9 és 11 órakor. Az őszi hálaadás ünnepén tartandó úrvacsora osztásra hívjuk minden kedves atyánkfíát. Készüljenek a hivek lélekben erre az alkalomra, hogy méltók lehessünk az uri szent vacsorához.

Felhívás. Kovács Lajos Budapest, XI. ker., Mikes Kelemen-u. 39/a. sz. alatti lakos azzal a kérésrel fordul az unitárius lelkészekhez, hogy az alább megnevezett adatokat tartalmazó keresztlevelet címére elküldeni szíveskedjenek. Kéri apai nagyapja, a székelyföldről származó Kovács Zsigmond keresztlevelét, ki 1810—20. között született s kinek apja László volt. Kéri továbbá anyai nagyapja, Donáth Mihály keresztlevelét, ki 1795—1805 között született s kinek egyéb adatait nem ismeri, csupán csak annyit tud felőle, hogy ugyancsak székelyföldi származású volt. Kovács Lajos maga makkfalvi (Maros-Torda m.) származású. A kért keresztlevelekért darabonként 25 P.-t fog küldeni.

Címadoományozás. A Kormányzó Ur dr. Szolga Ferenc székelykeresztúri unitárius gimnáziumi tanárnak és Péter Lajos gimnáziumi és polgári iskolai igazgatónak a tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató címet adományozta. Mindkét kiüntetett fáradhatatlan buzgalommal és rátermettséggel párosult lelkiismeretes munkával tetemesen járul hozzá az intézet fejlesztéséhez és egész egyházunk javát is minden-

kor szívükön viselték. Mindketten jó nevelőknek bizonyultak s erről egyöntetű vélemény-nyilvánítással tanuskodnak a székelykeresztúri gimnáziumunkból kikérültek. A kitüntetésről szóló hírt örömmel adjuk kedves olvasóink tudtára s egyben kívánjuk, adjon a jó Isten mindkettőjüknek erőt és egészséget a munka tovább folytatására. Hisszük, hogy magyar fajánknak mindenkor lelkiismeretes és buzgó szolgáló lesznek.

Eljegyzés. Szolga Ferenc budapesti óraadó hitoktató lelkész szeptember hó 14-én jegyezte el Bartha Palma testvérünket. Mindkettőjük elhatározására a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Házasság. Árkosi Veress Eva, dr. árkosi Veress Pál egyetemi tanár atyánkfia leánya és dr. Gegus Imre házasságot kötöttek. Egyházunk szerartása szerint esküdtek hűséget egymásnak a Torockó téri református templomban. A szertartást Szent-Iványi Sándor vezető lelkész végezte. A házassági tanúk dr. Veress Gábor IBUSZ vezérigazgató és dr. vitéz Lázár János ny. min. tanácsos voltak. Mind a fiatalok, mind pedig a szülők életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Márkos András atyánkfíát, Márkos Albert ny. kolozsvári kollégiumi tanár atyánkfia legifjabb fiát, a székelykeresztúri gimnáziumunkhoz helyettes tanárrá nevezték ki. Budapesti híveink közül is többen ismerték, hiszen a képzőművészeti főiskolás tanulmányait fővárosunkban végezte. Munkájára és életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

A székelykeresztúri gimnázium kora nyáron megkezdett építkezési munkálatai befejezés nyertek. A munkálatok vezetését Péter Lajos és dr. Szolga Ferenc atyánkfiai vállalták. Tanulóiifjúságunkat várja az új épület s hisszük, hogy falain belül a multakéhoz hasonló szellem fog uralkodni. További munkájukra a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Az Unitárius Misszió Ház óvóheiyének hatóságilag elrendelt korszerűsítése Blaschnek Béla cégvezető atyánkfia nagylelkű áldozata következtében megtörtént a mult hónap folyamán. A munka és anyag értéke, melyet biztosított, 1200 pengőt tesz ki. Isten áldja meg e nagylelkű adományáért.

Egyszer a csonka vitéz odaszólt fiainak:
 — Ti most aztán el is távozhattok!
 Szép tisztesség'udással búcsúztak el a fiúk tőlem.
 — Derék fia! vannak, Farkas Péter!
 — Derék fiúk... de sok gondom van miattuk. —
 Halkra fogta hangját. — A karddal van baj, kérem...
 a régi karddal!
 — Mi baj lehet?
 — Ezek a fickók néha leoldják a szögről, felkötik
 derekukra, megsuhogtatják, aztán nekem esnek és el-
 faggatnak: mi lesz a székely karddal, fog-e még csa-
 kékon forogni? És fognak-e ők is vele úgy harcolni,
 mint ahogyan én harcoltam. Mert én, uram, jó kedv-
 vel, szívem szerint harcoltam. Én örömmel kötöttem
 föl nagyapám kardját. De a fiaim? Fognak-e ők vele
 a maguk ügyéért harcolni.
 Vádoló pillantást vetettem a kardra: lám, har-
 madszor is gondot, bajt gyűjt a fejemre... S száz-
 szorta nagyobb gondot, mint az eddigiek voltak. Ta-
 lányt ad föl, amit nem tudok megfejtetni! Néztem a
 kardot: lángoló kérdőjelként tekintett rám a falról.
 — Uram, ha tanácsolna!... sürgetett bővebb szó-
 ra a csoda vitéz. — Mit mondjak a fiaimnak... mi
 lesz immár a mi kardunkkal?... a mi szabadságunk-
 kal? ...
 — Hogy mi lesz, Farkas Péter? — kerestem a
 feleletet az emésztő kérdésre. — Isten dolga, jövőd
 réjtélme! A fiainak mondja azt, ami volt. Mondja a
 múltat, a százesztendőket, a hős elődöket. Vészes idők
 jövetelét és elmúlását. Mondjuk azt, ami volt! Fiak-
 nak, unokáknak... mondjuk... örökké csak mond-
 juk! ...

Gyallay Domokos.

Urvacsorát osztunk az őszi
 hálaadás ünnepén
 szeptember 24-én d. e. 9 és
 11 órakor
 a Koháry-utcai templomban.

Adományok nyugtázása: A *Lelkészi Nyugdíj
 Intézet* javára: dr. v. Szinte János 10 P., Patakfalvy
 Sándor 100 P. — *Unitárius Értesítő* javára: dálnoki
 Árkossy Károly 20 P.

A *Nőszövetség* javára: Nádor L. Lajos 20 P., Fe-
 kete Zoltán (Sopron) 10, Márton Dénes 10.60, dr. vi-
 téz Szinte János 20, özv. Blás Albertné 30, Kalik Ist-
 ván (Csurgó) 15; *bombakárosultak* javára: dr. Kap-
 lay Imréné (hadiárva) javára 2 P., Engel Györgyné
 (Tar István) javára 2 P., összesen 109 P 60 fillér.

Berde Bizottság javára: Péch Aladárné (Hatos Sá-
 muel javára) 6, dr. Benczédy László 25, Ujváry László
 27, Pauspertl Károly 4, Hegedüs Szilárd 4, dr. Kap-
 lay Imréné 2, dr. Péterffy Gyula 5, Péterffy Gyula 5,
 Varga Istvánné 2 P és Unitárius Leányegylet 2, ösz-
 összesen 82 P.

Budai templom javára: ifj. Csizmadia Ferenc 100
 pengőt.

Zsigmond pénztáros.

Istentiszteleti sorrend október hónapban:

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	1	d. e. 9	Barabás István
		d. u. 6	Szolga Ferenc
	R 8	d. e. 9	Szent-Iványi S.
		d. u. 6	Barabás István
	15	d. e. 9	Kereki Gábor
		d. u. 6	Szent-Iványi S.
	22	d. e. 9	Barabás István
		d. u. 6	Szolga Ferenc
	29	d. e. 9	Szent-Iványi S.
		d. u. 6	Barabás István
Unitárius Misszió Ház			
IX., Högyes-u. 3.	3	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	dr. Csiki Gábor
	8	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	dr. Csiki Gábor
	15	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	dr. Csiki Gábor
	22	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	29	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
B) Körzetekben:			
Ref. templ.	1	d. e. 12	Kereki Gábor
XI., Boesckay-út 5.			
Ref. templ.	15	d. e. 12	Szolga Ferenc
II., Torockó-tér 1.			
C) Vidék:			
Dunapataj	1	d. e. 10	Bencze Márton
	15	és d. u. 3	Bencze Márton

Csekken, vagy postautalványon beküldendő
 összegeknél kérjük az összeg rendeltetésének minden
 esetben való szíves feltüntetését. Tekintettel arra, hogy
 lelkészi hivatalunk pénztárához több célra is történ-
 nek befizetések, gyakran előfordul, hogy a cél meg-
 nevezése nélkül érkezett összegeket, nem a rendelte-
 tésüknek megfelelő helyre könyvelik el. A legújabbban
 kiadott ellenőrző rendelkezések is módot adnak arra,
 hogy a feladó magánközleményei számára szánt rovat-
 ban az összeg rendeltetésére vonatkozó rövid utasítá-
 sok megadathassanak. Atyafiságos szeretettel kérjük
 tehát minden kedves atyánkfiát, hogy bármilyen csek-
 ken vagy postautalványon beküldendő összeg rendelte-
 tését feltüntetni szíveskedjenek. Egyházközségünk
 csekkszámájának száma 30.400. Lelkészi hivatalunk,
 akár telefonon történő kérésére is, készségesen küld
 befizetési lapot. (T. 317—529.)

UNITÁRIUS ÉRTEŚITŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-
 utca 4. Telefon: 317—529. Csekkszámalszám: 30.400

Felelős szerkesztő és kiadó: SZENT-IVÁNYI SÁNDOR.

Előfizetési díj egy évre 5 P. Megjelenik minden hó 15-én.
 A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII.,
 József-utca 41. szám. — Telefon: 139—259.